

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

3. 加强大学生的文化修养是高校人才培养模式改革的重要任务
福建师范大学教育科学与技术学院 陈琪欣, 黄光扬 《高教研究--青春岁月》, 2013年08期 .221-222页.
4. Бай Мэй. Студенческое самоуправление как фактор демократизации в образовательном пространстве Китая / Бай Мэй // Актуальные проблемы современности : матер. 3-й междунар. научно-практ. конф. «Альтернативный мир». – Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2007. – Вып. 2. – С. 3-7.
5. Ван Бэйбэй. Состояние исследований политической культуры в Китае / Ван Бэйбэй // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология. – 2015. – № ?. – С. 138.1-41.
6. Зотов В. М. Проблеми формування політичної культури студентів [Електронний ресурс] / В. М. Зотов. – Режим доступу : http://virtkafedraucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp11/3/Zotov.pdf.
7. Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира / Под общ. ред. В. С. Бакирова, Н. И. Сазонова. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2005. – 592 с.

УДК 371.4

САЛЮТОГЕНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

О. М. Іонова, м. Харків

Проаналізовано суть та особливості салютогенетичного підходу до підготовки майбутніх фахівців, що базується на антропософськи зорієнтованих методологічних засадах та практично реалізований у світі як Рух за оновлення освіти дорослих (New Adult Learning Movement – NALM). Схарактеризовано напрями навчання (академічне навчання, навчання життєвим досвідом, внутрішній духовний розвиток), здоров'язберігаючі форми і методи, спрямовані на активізацію внутрішніх інтенцій людини, пробудження волі студента до навчання впродовж усього життя, сприяння здоровому розвитку цілісної структури особистості.

Ключові слова: салютогенез, освіта дорослих, антропософськи-зорієнтована методологія, напрями навчання, академічне навчання, життєвий досвід, духовний розвиток, здоров'язберігаючі форми й методи.

The essence and peculiarities of salyutogenetic approach to the training of future professionals have been analyzed. It is based on anthroposophical-oriented methodological foundations and practically realized as a movement for renewal of adult education (New Adult Learning Movement – NALM) worldwide. The training directions (academic learning, life experiences learning, spiritual development), health-maintaining forms and methods, which are aimed at enhancing the human internal intentions, revival of student's will to learning throughout life, promotion of healthy development of integrated personality structure, have been characterized.

Key words: salyutogenesis, adult education, anthroposophical-oriented methodology, training directions, academic training, life experience, spiritual development, health-maintaining forms and methods.

Проблеми збереження здоров'я, формування здорового способу життя особистості є найбільш актуальними для сучасного суспільства й освіти. Усе гостріше постають питання здоров'язбереження студентської молоді, яка відчуває на собі всі зміни, що відбуваються в усіх сферах соціально-економічного й культурно-духовного життя країни.

Це закономірно висуває перед вищою освітою завдання доцільно-раціональної організації навчально-виховного процесу, спрямованого на збереження і зміцнення здоров'я студентів, а отже, вимагає впровадження адекватних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців.

З огляду на це викликає зацікавленість підхід, який базується на концепції салютогенезу (від. лат. *salus* – здоров'я і *genesis* – створення, походження), що дослівно означає «здоров'ястворення», – новий науково-дослідницький напрям, який вивчає витoki здоров'я. Цей напрям відходить від патогенетичного мислення (тобто від питань, звідки з'явилася хвороба, як її уникнути тощо) і наближується до салютогенетичного мислення, яке звертає увагу на те, як виникає здоров'я, як людині зміцнити себе настільки, щоб негативні впливи давали поштовх власному зростанню.

Наголосимо на тому, що пошуки витоків здоров'я самі по собі не нові. Ще 200-300 років тому всі лікарі мислили з позицій салютогенезу, тобто прагнули відповісти на питання, що робить людину здоровою. І лише для сучасної природничонаукової медицини з її інфекційними теоріями, теоріями виникнення хвороб стає традиційним питанням, як усунути хворобу.

Із 60-70-х років XX століття завдяки працям видатних діячів гуманістичної психології, психотерапії, психосоматики (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франк, Е. Фромм) почали актуалізуватися питання: як віднайти підходи до здорових сил душі, як їх зміцнити і на цьому шляху усунути душевні та тілесні хвороби.

Із середини 90-х років минулого століття західні вчені, політики почали серйозно цікавитися проблемами салютогенезу. Економісти також відкрили для себе концепцію салютогенезу: сьогодні економічно вигідно працювати на душевне й соціальне здоров'я людей.

Хоча термін «салютогенез» був уведений американським медичним соціологом А. Антоновським у 1979 р., основні салютогенетичні підходи як фундамент педагогічного процесу вальдорфської школи було розроблено Р. Штайнером на початку минулого століття [4-6]. У сучасних дослідженнях вальдорфської педагогіки поняття салютогенезу активно використовується й виступає як синонімічне дефініції «здоровий розвиток», тобто терапевтично-виховний підхід, завдяки якому в центр педагогічного процесу ставиться не хвороба, а дитяче здоров'я, його збереження й зміцнення [1-3].

У галузі вищої освіти та загалом освіти дорослих особливу зацікавленість викликає так званий Рух за оновлення освіти дорослих – New Adult Learning Movement (NALM). Цей Рух виник наприкінці 90-х років минулого століття в ряді європейських країн (Велика Британія, Нідерланди, Німеччина тощо) за ініціативи Конрада Ван Хойтена – голландського вченого, соціолога, педагога, визнаного в Європі фахівця з оптимізації організації навчання дорослих. Йому належать видані в Німеччині та перекладині у Великій Британії дві монографії – плід 20-

річного досвіду роботи з дорослими, а також чисельних лекцій, курсів у багатьох країнах світу [7, 8].

Методологічними засадами програми оновлення освіти дорослих (NALM) К. Ван Хойтена є духовно-орієнтоване людинознавство – антропософське вчення Р. Штайнера, яке подає образ людини як триєдність її тілесного, душевного й духовного буття та її індивідуальність – людське «Я», що виступає у трьох основних функціях людської душі – у мисленні, почуттях і волі. Ці сфери людини перебувають у стані постійного руху й завдання педагогіки полягає у пошуку методів і форм їх гармонізації. Порушення рівноваги між ними, зокрема між сферами мислення і почуттів, між раціональним і емоційним призводить до трагічних результатів і для людини, і для суспільства.

Виходячи з вище зазначеного образу людини та її розвитку, К. Ван Хойтен будує NALM на таких основних взаємопов'язаних принципах [7, 8]: навчання дорослого як розвиток цілісної особистості (в єдності її мислення, емоційної сфери та вольової діяльності); навчання людини як пробудження її волі й формування незалежного судження; навчання людини як подолання бар'єрів (у мисленні, почуттях, волі); навчання дорослих як інтеграція трьох основних освітніх напрямів – академічного, навчання долею (життєвим досвідом), внутрішнього (духовного) розвитку; індивідуалізація освіти дорослих (створення індивідуальної програми навчання людини, зокрема й за тривалістю навчання, оскільки багато людей у змозі за один-два роки досягти того, на що іншим потрібно п'ять і більше років); навчання дорослого як синтез науки, мистецтва і моралі, що робить людину носієм загальнолюдської культури; навчання дорослого на шляху гармонізації взаємин у соціальній системі університету.

Найважливішим аспектом такого підходу до освіти дорослих повинно бути всеосяжне простеження взаємозв'язку семи життєвих процесів людини (дихання, зігрівання-охолодження, живлення, виділення, збереження, зростання, відтворення) і семи навчальних кроків, згідно з якими структурується весь процес освіти: спостереження (сприйняття); виробка ставлення до об'єкта спостереження (сприйняття); засвоєння; індивідуалізація (народження нового для учня); вправи (практика); розвиток нових здібностей; творчість (створення нового).

Необхідно підкреслити, що сім кроків у навчанні, як і сім життєвих процесів, проходять як спільно, так і по черзі. Але, якщо один крок було пропущено, наприклад індивідуалізацію, то навчальний процес порушується. Надалі це може виявитися в таких негативних явищах, як маніакальна поведінка, нав'язливі ідеї, нервовість тощо.

До основних здоров'язберігаючих форм і методів NALM слід віднести такі: організація оздоровчого освітнього простору (установлення діалогових стосунків співробітництва, позитивної психоемоційної атмосфери, спрямованої на поступове покрокове проходження процесу навчання від спостереження феноменів через розвиток здібностей і виробку самостійного судження до продуктивної творчості), розробка інтегрованих програм (інтеграція навчальних елементів – лекцій, бесід, групової роботи, проектної роботи, художніх занять, соціальних вправ тощо), ритмічна організація навчального процесу з урахуванням людських біоритмів, що

дозволяє рівномірно, економно, концентровано розподілити навчальне навантаження і тим самим запобігти втому, зберегти і розвинути душевні та фізичні сили людини, залучити у процес пізнання свідому та підсвідому сфери сприйняття, правильно чергувати ритм запам'ятовування та забування (ритмічний навчальний процес забезпечує також і у найвищому ступені індивідуальний підхід до людини: як індивідуально дихає людина, так же індивідуально вона сприймає все, що пов'язано з ритмом), робота з біографією людини (установлення певних закономірностей свого життєвого шляху, розкриття себе й отримання тим самим нових смислових орієнтирів, набуття внутрішньої впевненості), педагогічна діагностика тощо.

Список використаних джерел

1. Ионова Е. Н. Салютогенез и развитие ребенка / Е. Н. Ионова // Развитие личности в дошкольном и школьном образовании : опыт, проблемы, перспективы. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2003. – Ч. 2. – С. 185-190.
2. Ионова О. М. Образ дитини у Штайнер-педагогіці // Історико-педагогічний альманах : Зб. наук. пр. – Умань : УДПУ ім. Павла Тичини, 2012. – Вип. 1. – С. 44-49.
3. Ионова О. М. Здоров'язбережувальний аспект професійної діяльності вальдорфського вчителя // Педагогічний альманах : Зб. наук. пр. – Херсон : РПО, 2011. – Вип. 10. – С. 93-98.
4. Штайнер Р. Общее учение о человеке как основа педагогики / Р.Штайнер : [пер. с нем. Д.Виноградова]. – М. : Парсифаль, 1996. – 176 с.
5. Штайнер Р. Антропология и педагогика / Р. Штайнер : [пер. с нем. Д.Виноградова]. – М. : Парсифаль, 1997. – 128 с.
6. Штайнер Р. Здоровое развитие телесно-физического как основа свободного проявления душевно-духовного / Р. Штайнер; [пер. с нем. И. Добровольского]. – Калуга : Духовное познание, 1995. – 480 с.
7. Coenraad van Houten Awakening the Will. Principles and process in Adult Learning. – London : Tempe LODGE, 1999. – 230 p.
8. Coenraad van Houten Practising Destiny. Principles and process in Adult Learning. – London: Tempe LODGE, 2000. – 180 p.

УДК: 37.013.42:796.011.1-053.6

ПРОПАГАНДА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ У СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІХ ПРОЕКТАХ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ЗОГО «ФЛОРЕНС»)

Л. О. Романенкова, м. Запоріжжя

І. М. Біляєва, м. Запоріжжя

Тези присвячені важливій проблемі пропаганди здорового способу життя серед підлітків. Основні положення розкривають проблему комплексного підходу у профілактичній діяльності, де учасниками є підлітки, їхні батьки, класні керівники, соціальні педагоги, адміністрація шкіл та фахівці громадської організації. Розглянуто основні форми роботи, які використовуються в профілактичній діяльності, серед яких конкурси, вікторини, благодійні проекти тощо.

Ключові слова: *профілактика негативних звичок, комплексний підхід, різноманітність форм та методів, громадські організації в школі.*

The paper is dedicated to the important problem of promoting healthy lifestyles among adolescents. The work reveals the problem of a comprehensive approach in